

Ἡθέλησα νὰ κάμω ἀπλὴν σκιαγραφίαν τοῦ ἀνδρὸς, τὸν ὁποῖον, ἂν καὶ προβεβηκότα ἦδη, προῶρος ὅμως ἐχάσαμεν καὶ λέγω προῶρος, διότι, εἰς οἰανδήποτε ἡλικίαν, ὁ θάνατος τῶν χρησίμων ἀνδρῶν εἶνε πάντοτε προῶρος. Ὁ Βικέλας θὰ ἦτο χρήσιμος διὰ πολλὰ ἔτη ἀκόμη εἰς τόπον καὶ εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀφιλοκέρδεια εἶνε τὸ σπανιότερον τῶν νομισμάτων.

Ὁ Βικέλας—καὶ θὰ ἐκαυχᾶτο δι' αὐτὸ—ὡς ἄνθρωπος ἦτο ἀνώτερος τοῦ συγγραφέως· ἀκριβῶς δὴλα δὴ τὸ ἀντίθετον ἀφ' ὅ,τι παρατηρεῖται συνήθως εἰς τοὺς συγγραφεῖς. Προσηνῆς, ἄνθρωπος τοῦ κόσμου ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, εὐρίσκειτο παντοῦ ὅπου ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἀναγκαῖα ἢ καὶ ἀπλῶς εὐχάριστος ἡ παρουσία του καὶ ἠρέσκετο ἐν τῇ μετριοφροσύνῃ του νὰ ἐμπνέη μᾶλλον ἀγάπην παρὰ ἐκτίμησιν. Εἰς αὐτὸ ὅμως συνετέλει ὅχι ὀλίγον καὶ ἡ παροιμιώδης αἰσιοδοξία του· ὅλα τὰ εὐρίσκει καλὰ καὶ ὅλους καλοὺς. Προσεπάθει νὰ ὑποχρεῶνῃ ὅλους, νὰ φαίνεται εἰς ὅλους ὁποῖος πράγματι ἦτο, ἀγαθός, φιλόφρων, ἀνεξίκακος. Ἐπὶ πλεόν, ὅταν ἐνόμιζεν ὅτι πρὸς ἓνα, ἐθνωφελῆ ἢ κοινωφελῆ πάντοτε, σκοπὸν θὰ συνετέλει καὶ ἡ ἐργασία

ἄλλων, ἤνοιγε τὴν καρδίαν του μὲ τὴν παιδικὴν ἀφέλειαν τοῦ τὸν ἐχαρκτήριζε, καὶ εἰς ἐν γεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τούτῳ ἔδιδεν, εἰς μίαν ἐσπερίδα, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τούτῳ διωργάνωνε, συνηργάζετο διὰ τὸν σκοπὸν του, προσπαθῶν νὰ καθιστᾷ τὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων ὄχι ἀγγραρίαν ἀλλὰ διασκέδασιν.

*
**

Ἐὰν δὲν ἐπήρχετο, σχεδὸν ἀπότομος ὁ θάνατος, ὁ Βικέλας θὰ μᾶς ἄφινε τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς του, ζωῆς παραδειγματικῆς, μεστῆς διδαγμάτων εἰς τὰ *Ἀπομνημονεύματα* του, τὰ ὁποῖα ἐσχάτως εἶχεν ἀρχίσει νὰ γράφῃ. Δυστυχῶς ἡ ἀφήγησίς των σταματᾷ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ γάμου του· εὐτυχῶς ὅμως τὰ καταληφθέντα αὐτὰ χειρόγραφα πρόκειται νὰ ἐκδοθοῦν ὑπὸ τοῦ *Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων*, εἰς τὸν ὁποῖον τὰ ἐδώρησε.

Καὶ δὲν εἶνε ζήτημα ὅτι βίος του, ἔστω καὶ μόνον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θὰ εἶνε ἐν τῶν ὠφελιμωτέρων βιβλίων καὶ τῶν μᾶλλον συντελεστικῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

FRÉDÉRIC MISTRAL

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ

«Δεματάδισες, μαζῶξετε, μαζῶξετε, τὰ στάχυα. Μὴ σᾶς νοιάζει γιὰ μένα. Τὸ μεστωμένο καὶ σκαστὸ σιτάρι, ξεσποριάζεται στὸ καλοκαιριάτικο ἀγέρι.

Δεματάδισες μὴν ἀφίνετε στὰ πουλάκια καὶ στὰ μυρμήγκια, τὸ σιτάρι, ποὺ μᾶς στέρνει ὁ Θεός»

Ὁ γέρω θεριστής, μὲ τὰ μέλη ξαπλωμένα στὴ ξερὴ χεροβολιά, κατάχλωμος καὶ ματωμένος ὑψώνοντας τὸ ἡλιοκαμμένο μπράτσο του, ἔτσι μιλοῦσε στὲς δεματάδισες.

Ἄραδειασμένοι ὀλόγυρά του, μὲ τὰ δρεπάνια στὰ χέρια, οἱ ἀποδέλοιποι θεριστάδες ἄκουγαν κλαίγοντας.

Ἡ κορασιές, κ' ἡ γυναῖκες, κ' οἱ σταχωτῆδες, καὶ τὰ παιδιά κρεμασμένα ἀπὸ τὴ ποδιά τῆς μάνας τους, ξεσκίζοντας τὰ στήθειά τους, μὲ φωνές καὶ μοιρολόγια ἐγέμιζαν τὸν ἀέρα. Γιατὶ μιὰ στιγμὴ πρωτύτερα, ἀπάνου στὴν ἀνάβρα τοῦ σπρωξιδιοῦ, στὴν ὄρμη τῆς δουλειᾶς, στὸ μεγάλο ζῆλο, ποὺ παρέσερνε τοὺς ἄντρες, στὸ κόψιμο τῶν σταχυῶν· ὁ θέρος εἶχε βαφτῆ μὲ τὸ αἷμα τοῦ ἀρχηγοῦ.

Τὰ δρεπάνια δουλεύανε καλά· ὁ γέρος ὄδηγοῦσε τὸ πλῆθος. Τὸ λιοπύρι ἀνάβραζε τὸ αἷμα στὲς φλέβες τους, ὅσο πάγαινε καὶ πιεὶ πολὺ· κ' ἡ ἀμάλλες μπροστὰ στὰ λεπίδια, ἡ ἀμάλλες πλήθιες πέφτανε τρίζοντας.

Γονατισμένοι ἀραδιαστά, οἱ θεριστάδες, μὲ φλογισμένους λαιμούς, γοργοχτυπώντας κόφτουμε τὸ σιτάρι θάλλεγε κανεῖς, πῶς ἕνας φωτοστρίφουλας κάνει τὰ δρεπάνια ν' ἀστραφτοκοπάνε. Ἡ γῆ, ἀπὸ τὰ χέρια τῶν δουλευτῶν ξεγυμνωμένη, δείχνει τὰ ὀλόγυμνα στήθια της. Κι' ὁ γέρω ἀρχηγός, τρυπώνοντας στὸ χουσόξανο σιτάρι, ἀνοίγει δρόμο στὸ πλήθος.

Οἱ νέοι δουλεύανε πάντα οἱ νέοι ὀλοένα γίνονταν καὶ πειὸ χαρούμενοι, πειὸ ζωερού· βιάστηκαν καλὰ στὴ δουλειά. Μὰ τοῦ γέρου τὰ γόνατα τρεμουλιάζουν· ἀπ' τὰ τρεμάμενα δαχτύλια του ξεφεύγουνε τὰ στάχνα· καὶ ντροπιασμένος ἀπ' τὸ πάθημά του γιὰ πρώτη φορὰ καταρεῖται τὴν ἀδυναμία καὶ τὸ βάρος τῶν γερατειῶν.

Κ' οἱ ἀτρόμητοι ὁμορφονοῖ, μὲ τὰ κεφάλια σκυμμένα κατὰ τὴ γῆ, ἐρχόνταν καταπόδι του, ἐρχόνταν γοργὰ ὡσὰν τὰ θαλασσοκύματα. Ἀπ' τὰ μαλλιά τους, σταλαματιῆς—σταλαματιῆς, πέφτει ὁ ἰδρῶτας, κ' ἡ λαμπυρὲς ἡλιοαχτίδες βρέχουν τὰ καλάμια καὶ τὸ χουσωμένο στάχνη, θαρρεῖς, πῶς κάτω ἀπὸ τὸ σίδερο, πού ρίχνει ἀστραπὲς, μόνο του σκύβει καὶ δαγκάναται.

Ἐμπρός, γειὰ σας! φωνάζει ὁ γέρος, κι' ἡ ἀνάσα του ρουχαλιάζει στὸν ἀναμένο οὐρανίσκο του. Ἐνα ἀγόρι, γυμνὸ ὡς τὰ γοφὰ, ἕνα μεγάλο πολληκαράκι, μὲ τὴν ἄσβυστη δίψα τοῦ κέρδους πού τὸν φλογίζει, μὲ βία ξεγυμνώνει τὸν κάμπο· παρόμοιος μὲ λαμπερὴ φωτιὰ, πού καταβροχθίζει ὅτι βρεῖ μπροστά της, παρόμοιος μὲ χεῖμαρρο, πού ξεσπάζει τοὺς φραγμούς του.

Κ' ἐνῶ ὁ γέρος, λυγισμένος ἀπὸ τὴ κούραση—σὰν τὸ σφιχτὸ δέσιμο πού κάνει ὁ ξυλοκόπος, ὅταν θέλει νὰ κομποδέσει τὸ δεμάτι του ἀπλώνει τὸ χέρι του νὰ πιάσῃ τὰ στάχνα, ἐκείνη τὴ στιγμή, ὁ νέος ἔρχεται μὲ μιὰ τρομαχτικὴ ὄρμη, σηκώνει στὸν ἀγέρα τὸ δρεπάνι του..... ἢ γυναῖκες μπήγουν τὰ ξεφωνητὰ,—μ' αἰλιού! ὁ γέρος σωριάζεται, δαγκάνοντας κι' ὄλας τὸ χῶμα, μὲ τὸ λεπίδι χωσμένο στὸ πλευρό.

Κι' ὁ γέρω θεριστής, μὲ τὰ μέλη ξαπλωμένα στὴ ξερὴ χεροβολιῶ, κατάχλωμος καὶ ματωμένος ὑψώνοντας τὸ ἡλιοκαμένο μπράτσο του ἔτσι μιλοῦσε στὲς δεματάδισες.

«Δεματάδισες, τί φεῖνε τὰ κλάῦματά σας; Τέλειωσε πειά! Κ' ἐκατόχρονα μοιρολόγια,

δὲν θὰ δύνονταν νὰ σταματήσουν τὴν ὥρα.

«Θὲ νάταν πειὸ καλὰ νὰ τραγουδοῦσα κ' ἐγὼ κάποτε, κάποτε, ἀπὸ κανένα λιανοτράγουδο μὲ τὴ λεβεντουριά, γιατί ἐγὼ πρὶν ἀπ' ὄλους σας, τέλεψα τὴ δουλειά μου.

«Ἴσως ὅτῃ χώρα πού γοργὰ ἀνεπίστροφος ταξειδευτὴς πηγαίνω θὰ γροικῶ μὲς' στὴ καρδιά μιὰ μεγάλη θλίψη, ὅταν θ' ἀπλώνεται τὸ δεῖλι καὶ δὲν θ' ἀκούγω σὰν ἄλλοτε, ξαπλωμένος στὸ χορτάρι, ν' ἀντιλαλῇ τὸ φλογερὸ καὶ καθαρὸχο τραγοῦδι τῆς ὁμορφῆς νιότης καὶ νὰ ἀπαλοφέρνηται ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δέντρα.

«Φαίνεται, φίλοι μου, πῶς ἔτσι ἦταν τὸ ριζικό μου, ἐξὸν ἂν ὁ Ἄρχοντας ἀπὸ ἐκεῖ ψηλά, βλέποντας ὠριμασμένο τὸ σιτάρι θέλησε νὰ τὸ θερίσῃ. Ἔχετε γειὰ! σᾶς ἀφίνω. Κ' ὕστερα, παιδιὰ μου, ὅταν θὰ κουβαλήσετε τὲς ἀμάλλες, ἐπάνω στ' ἀμάξι, πάρτε μαζὺ καὶ τὸν ἀρχηγό σας.

«Κάποτε, σ' ἕνα κοπάδι, ὅταν ἕνα νέο πρόβατο αἰσθάνθηκε πῶς στεριώθηκαν ἡ ρίζες τῶν κεράτων του, ἀντιβαράει τὴ γῆ μὲ τὰ πόδια του καὶ χυμᾷ μ' ἕνα ἄγριο πήδημα, χυμᾷ κατεπάνω στὸ γέρικο κριάρι, στ' ἀρσενικὸ τοῦ κοπαδιοῦ. Στὸ νέο του ὄχτρο, γιὰ πολλὴ ὥρα τὸ κριάρι ἀποκρεῖται μὲ χτύπημα στὸ χτύπημα· γιὰ πολλὴ ὥρα, στὴ κοιλάδα, τὸ ἕνα ὄρμᾶ κατεπάνω στ' ἄλλο· γιὰ πολλὴ ὥρα πέφτουν, ξαναπέφτουν, ἀπ' τὲς τρομερὲς κουτριῆς πού δίνουν. Στὸ ὕστερο φοφᾶ στὸ τόπο τὸ γέρικο κριάρι καὶ κυλιέται χίμου μὲ τὸ μυαλὸ ξεσχισμένο: Καὶ σὰν νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε, ἢ προβατίνες ἀφρόντιστα βόσκουν τὸ παχὺ χορτάρι. Κι' ὅταν χλωμαίει ἡ μέρα, μὲ τὴ κοιλιὰ γεμάτη σὰν πάντα, γυρίζουν στὸ μαντρί μὲ τὰ βυζιά γεμισμένα ἀπὸ γάλα».

Ἔτσι μίλαγεν ὁ γέρος, μὰ ἡ παρθένης καὶ ἡ γυναῖκες ἀκούγοντας τὰ λόγια του, θρηνοκοποῦσαν ἀκόμα πειὸ πολὺ καὶ οἱ μελαχρονοὶ θεριστάδες, ξεχνώντας τὴ δουλειά τους, ἔχυναν πικρὰ δάκρυα.

Σὲ λιγάκι, ἐπειδὴ καίγονταν ἀπὸ τὴ κάψα, ἤπια λίγο κρύο νερὸ καὶ ἀκουμπώντας τὸ στανὶ στὸ ξανθὸ σιτάρι, ἐστήλωσε τὰ θολωμένα μάτια του ἀγνάντια στὸν ἥλιο, πού ἄφινε τοὺς οὐράνιους κάμπους, ἀπλώνοντας ἐπάνω στὰ δάσα τῶν πεύκων καὶ τῶν ἐληῶν τὲς χουσό-

φωτες ἀχτίδες του, σὰν ἓνα πλουμιστὸ μανδύα.

Καὶ ξαφνικὰ, σηκώθηκαν τὰ μπράτσα του στὸν ἀγέρα, σπίθες παράδοξες σπιθοβολοῦσαν τὰ μάτια του. « Ἀφέντη μ' Ἀηγιάννη, φώναξε ὦ! Ἀηγιάννη προστάτη τοῦ θέρου καὶ τῶν θεριστᾶδων, πατέρα τῶν φτωχῶνε, θυμήσου κ' ἐμένα στοῦ Παραδείσου τὲς πλατωσιές».

« Ἐχω μερικὲς ἑληές, ποὺ φύτρεψα σιμὰ στὰ χαλίγια, ἀπὸ τότες περάσανε δυὸ χρόνοι, ὅταν ἡ κάψα σφιγταγκαλιάζει τὸ χῶμα ποὺ εἶναι φυτεμένες, μοιάζει μὲ ἀναμμένα κάρβουνα. Ὡχ! Ἀφέντη Ἀηγιάννη, σήμερα ὁ ἥλιος φλογίζει θυμήσου καὶ τὴ γωνίτσα μου μὲ τὲς ἑληές».

« Ἐκεῖ ψηλὰ, στὸ βουναλάκι μας, τὸ φτωχὸ σπητικό μου, θὰ περιμένῃ τὰ λεφτὰ, ποὺ τοὺς πάγαινα κάθε χρόνο..... Μὰ τώρα πειὰ, ἀνήμερα τὰ Χριστούγεννα, θὰ γεύονται δίχως

ἐμένα..... Ὡχ! Ἀφέντη μου Ἀηγιάννη, προστάτησε τὴ κόρη μου, παρηγόρησε τὴν ἀγαπημένη γυναικούλα μου, ἀνάθρεψε τὸ γυιὸ μου.»

« Ἄν κάποτες μουρμούριξα, ὦ! συχώρα με! Καὶ τὸ δρεπάνι ἀκόμα, σὰν ἀντισκόψει σὲ καμμιὰ πέτρα ποὺ βρῖσκει στὸ δρόμο του, σκούζει κ' ἐκεῖνο. Ὡχ! Ἀφέντη Ἀηγιάννη, Ἀηγιάννη μου, φίλε τοῦ Θεοῦ, προστάτη τῶν θεριστᾶδων, πατέρα τῆς φτωχολογιᾶς, θυμήσου με στὲς πλατωσιές τοῦ Παραδείσου».

Κι' ἀπόσβυσε ἡ φωνὴ τοῦ γέρον' τὰ μάτια του ἔμειναν καρφωμένα, ἀλλὰ τὸ κορμί του εἶχεν ἀσπρίση σὰν τὸ μάρμαρο καὶ βουβοὶ οἱ θεριστᾶδες, μὲ τὸ δρεπάνι στὸ χέρι, ξανάρχισαν τὸ θέρο βιαστικά, γιατί ἓνα θερμασμένο μαῖστράλι ἐτάραξε τὲς σταχοκορφές.

(Μετάφρ. X. Z.)

ΝΥΧΤΟΠΕΡΑΣΜΑ

*Μ' ἀναβε ἡ δίψα ὀλόσαρκα στὸ πάγκοσμο ξενύχτι,
Ἄνοιωθα μέσ' στὰ στήθια μου τὸν πόθο νὰ φουντώνῃ,
Σπαρτάραγα στῆς ἡδονῆς τὸ γλυκασμένο δίχτυ,
Κι' ὕστερα ἡ νάρκη τοῦ ὄνειρου, ποῦ ὁ ὕπνος ξεδιπλώνει.*

*Μὰ τὸνειρο, κί ἡ ἡδονή, κί ἡ δίψα μὲ τὸν πόθο
Σκορπίστηκαν στῆ χαρανγῆ, καὶ τότε ἀπ' ὄλα μόνο
Μιά πίκρα μέσα στὴν καρδιά στάλα-μὲ-στάλα νοιώθω
Νὰ στάῃ, καὶ μ' ἀτέλειωτο νὰ τὴ γεμίζῃ πόνο.*

*Καὶ οἱ στροφές, ποῦ πέφτουνε σὰ φύλλα ἀπ' τὴν καρδιά μου,
Τὰ μάτια μου, ποῦ καρφωτὰ ρουφᾶν τὸν οὐρανὸ
— Καινούργια δίψα, ἀλοίμονο! —, τὰ ὄνειροφτέρογὰ μου
Πόνο σταλάζουν κί ἡ Αὐγὴ μὲ βρῖσκει νὰ πονῶ.*